

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”**

(галузь знань 08 “Право”,
другий (магістерський) освітній рівень,
спеціальність 081 “Право”)

**для студентів магістратури
факультету правосуддя
денної форми навчання**

**Харків
2015**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність” (галузь знань 08 “Право”, другий (магістерський) освітній рівень, спеціальність 081 “Право”) для студентів магістратури факультету правосуддя денної форми навчання / уклад.: В. В. Зуй. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 34 с.

У к л а д а ч : В. В. Зуй

ВСТУП

Адміністративна відповідальність як інститут адміністративного права, різновид адміністративного примусу, а також один із видів юридичної відповідальності має конституційне підґрунтя. Основний Закон України встановлює, що виключно законами України визначаються діяння, які є адміністративним правопорушенням, і відповідальність за них. Основна мета навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність” – надання знань щодо правового забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів громадян у відносинах з адміністративно-юрисдикційними органами та судами, ознайомлення студентів із головними положеннями Конституції України, законів та інших правових актів, норми яких закріплюють адміністративну відповідальність, набуття ними навичок реалізації теоретичних знань на практиці. Дана навчальна дисципліна є невід’ємною складовою професійної підготовки осіб, які здобувають юридичну освіту.

Згідно з програмою під час навчання розкривається зміст основних понять “адміністративна відповідальність” та “адміністративне правопорушення”; вирішуються питання підстав накладення адміністративних стягнень, а також адміністративної юрисдикції, з’ясовуються особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки), а також адміністративної відповідальності за окремі правопорушення.

У результаті вивчення дисципліни “Адміністративна відповідальність” студенти повинні:

з н а т и основні поняття, суть, головні риси адміністративної відповідальності та її відмінність від інших видів юридичної відповідальності; законодавство України про адміністративні правопорушення, його особливості та місце в системі вітчизняного законодавства; завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення; способи запобігання адміністративним правопорушенням, забезпечення законності

при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення; положення чинного законодавства про відповідальність за адміністративні правопорушення; поняття “адміністративне правопорушення” (проступок), його відокремлення від інших правопорушень; склад адміністративного правопорушення; обставини, що виключають адміністративну відповідальність; підстави звільнення від адміністративної відповідальності; види адміністративних стягнень; заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх; процедуру накладення адміністративних стягнень; умови покладення обов’язку відшкодувати заподіяну шкоду; специфіку адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок управління, за адміністративні правопорушення, пов’язані з корупцією, та ін.;

у м і т и використовувати отримані знання в практичній діяльності органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, вільно орієнтуватися в системі національного законодавства, що регулює адміністративну відповідальність, та діяти згідно з його вимогами і нормами; аналізувати, правильно тлумачити та застосовувати правові норми, що регулюють відносини, які виникли при вчиненні окремо визначених законодавством правопорушень; користуватися сучасною науковою і спеціальною літературою, електронними та іншими інформаційними джерелами; здійснювати пошук необхідних актів на веб-сайті Верховної Ради України: www.zakon1.rada.gov.ua

Для вивчення навчальної дисципліни рекомендовано таку літературу:

Конституція України // Відом. Верхов. Ради України – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984 № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Кодекс України про адміністративні правопорушення:

наук.-практ. коментар / за заг. ред. А. С. Васильєва, О. І. Миколенка. – Харків, 2010. – 1024 с.

Митний кодекс України: прийн. Верхов. Радою України 13.03.2012 р. № 4495-VI // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.

Про запобігання корупції: Закон України від 04.03.2014р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

Поняття, властивості та принципи адміністративної відповідальності: курс адміністративного права України: [підручник] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. – Київ: Юрінком Інтер, 2012. – С. 309–381.

Судова практика Верховного Суду України у справах про адміністративні правопорушення / за ред. П. П. Пилипчака. – Київ: Ін Юре, 2007. – 328 с.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін.; за ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – Харків: Право, 2012. – 656 с.

Документи в адміністративному праві: навч.-метод. посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Українська мова за правознавчим спрямуванням” (відповідно до вимог ECTS / уклад.: В. В. Комаров, В.В. Жернаков, В.В. Зуй та ін. – Харків: Нац. юрид. акад. України, – 2010. – С. 105–124

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
адміністративного права
(протокол № 2 від 22.09.2015 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”

1. Поняття адміністративної відповідальності та її законодавче забезпечення

Предмет і завдання навчальної дисципліни “Аміністративна відповідальність”. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Види підстав адміністративної відповідальності.

Конституційні основи адміністративної відповідальності. Завдання та особливості законодавства про аміністративні правопорушення, його місце в системі законодавства України. Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності (кримінальної, цивільно-правової і дисциплінарної). Система законодавства про адміністративні правопорушення. Кодекс України про адміністративні правопорушення, його значення і структура. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність.

Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення. Напрямки вдосконалення чинного законодавства та розширення теоретичних знань про адміністративну відповідальність в умовах децентралізації влади.

Відображення питання адміністративної відповідальності в юридичній літературі (сучасні тенденції) та законодавстві. Проблемні питання адміністративної відповідальності за скоєння кримінальних проступків.

2. Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність

Поняття і ознаки адміністративного правопорушення (проступку), його відмінність від інших видів правопорушень.

Юридичний склад адміністративного проступку. Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак адміністративного правопорушення. Поняття і види об'єкта проступку. Поняття і ознаки об'єктивної сторони адміністративного проступку.

Поняття і види суб'єкта адміністративного проступку. Особливості відповідальності неповнолітніх, посадових осіб, військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів за адміністративні правопорушення, іноземців і осіб без громадянства, юридичних осіб.

Поняття і ознаки суб'єктивної сторони адміністративного проступку.

Обставини, що виключають адміністративну відповідальність. Можливість звільнення від адміністративної відповідальності через малозначність правопорушення.

Запобігання адміністративним правопорушенням. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

3. Накладення адміністративних стягнень

Поняття, мета, види адміністративних стягнень та їх характеристика. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Правові наслідки застосування адміністративних стягнень. Проблеми удосконалення системи адміністративних стягнень.

Суть та значення загальних правил накладення адміністративних стягнень. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Строки накладення

адміністративних стягнень. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Порядок відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.

4. Адміністративна юрисдикція

Поняття адміністративної юрисдикції. Система органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, та їх характеристика. Розмежування їх компетенції. Порядок утворення, система і повноваження колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення.

Поняття та види підвідомчості справ про адміністративні правопорушення. Підвідомчість справ адміністративним комісіям і виконавчим комітетам сільських, селищних, міських рад. Підвідомчість справ районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям). Підвідомчість справ органам внутрішніх справ (Національній поліції). Підвідомчість справ посадовим особам контрольно-наглядових органів.

5. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки)

Поняття, завдання та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення. Обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення. Поняття доказів у справі про адміністративне правопорушення та їх оцінка. Правовий статус осіб, які беруть участь у провадженні.

Поняття та види стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення. Порушення справи і попереднє з'ясування її обставин. Протокол про адміні-

стративне правопорушення. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, їх мета, особливості та види. Розгляд справи про адміністративне правопорушення і винесення постанови. Види та зміст постанови по справі за адміністративне правопорушення. Оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

6. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок управління, та за правопорушення, пов'язані з корупцією

Права і свободи громадян як об'єкт адміністративно-правової охорони. Види правопорушень, що посягають на права і свободи громадян, та адміністративна відповідальність за їх вчинення. Адміністративні правопорушення у сфері охорони праці і здоров'я населення. Система, особливості складів правопорушень та адміністративна відповідальність за їх вчинення.

Види складів правопорушень, що посягають на власність (основні і кваліфіковані; матеріальні і формальні; особисті і посадові; однозначні і альтернативні; описові і банкетні). Характеристика конкретних складів правопорушень, що посягають на власність.

Поняття й суть громадського порядку і громадської безпеки, значення та засоби їх адміністративно-правової охорони. Причини та умови, що сприяють їх вчиненню. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. Характеристика конкретних складів правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, щодо

об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони. Запобігання адміністративним правопорушенням, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.

Поняття та суть встановленого порядку управління і засоби його адміністративно-правової охорони. Система адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління. Особливості їх складу. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, та адміністративна відповідальність за їх вчинення.

Система й особливості складів адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Причини та умови здійснення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Адміністративна відповідальність за їх вчинення.

3. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”

/ п	Т е м а	Загальний обсяг	У тому числі			
			Аудиторних	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
1	Поняття “адміністративна відповідальність” та її законодавче забезпечення	14	4	2	2	10
2	Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність	12	4	2	2	8
3	Накладення адміністративних стягнень	16	6	2	2	10
4	Адміністративна юрисдикція	12	4	2	2	8
5	Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки)	20	8	4	4	12
6	Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок управління, за адміністративні правопорушення, пов’язані з корупцією, та інші правопорушення	16	4	2	4	12
	Разом	90	30	14	16	60

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Поняття “адміністративна відповідальність” та її законодавче забезпечення

Питання для обговорення

1. Предмет і завдання навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність”.
2. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності.
3. Принципи адміністративної відповідальності.
4. Види підстав адміністративної відповідальності.
5. Значення та завдання законодавства про адміністративні правопорушення, його місце в системі джерел адміністративного права.
6. Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.
7. Система законодавства про адміністративні правопорушення. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

Завдання

1. Спираючись на норми Конституції України і чинного законодавства, яким встановлена адміністративна відповідальність за адміністративні правопорушення, визначте правові основи адміністративної відповідальності. Вкажіть, які особливості закріплені в чинних нормативно-правових актах.
2. Чи є відмінності між поняттями “встановлення адміністративної відповідальності” і “застосування адміністративної відповідальності”? Відповідь проілюструйте нормами КУпАП.
3. Органами якого державного рівня може встановлюватися і застосовуватися адміністративна відповідальність?

4. Охарактеризуйте відмінність адміністративної відповідальності від кримінальної, дисциплінарної, матеріальної за наступними ознаками: підстава, суб'єкти відповідальності, юрисдикційні суб'єкти, заходи відповідальності.

5. Класифікуйте норми КУпАП, наведені нижче, за різними підставами. Вкажіть, які з них матеріальні, а які процесуальні? Поясніть свою відповідь.

Стаття 9. Поняття адміністративного правопорушення

Стаття 23. Мета адміністративного стягнення

Стаття 24. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Стаття 185⁻³. Прояв неповаги до суду

Стаття 221⁻¹. Місцеві господарські та адміністративні суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України

Стаття 222. Органи внутрішніх справ (Національна поліція)

Стаття 246. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення

Стаття 251. Докази

Стаття 261. Адміністративне затримання.

6. На прикладі чинного законодавства назвіть два рішення, що належать до джерел адміністративної відповідальності, прийнятих місцевою радою, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність.

Тема 2. Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність

Питання для обговорення

1. Поняття і ознаки адміністративного правопорушення (проступку), його відмінність від інших видів правопорушень.

2. Юридичний склад адміністративного проступку.

3. Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак

адміністративного правопорушення.

4. Особливості відповідальності неповнолітніх, посадових осіб, військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за адміністративні правопорушення, іноземців і осіб без громадянства, юридичних осіб.

5. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність. Можливість звільнення від адміністративної відповідальності через малозначність правопорушення.

6. Запобігання адміністративним правопорушенням. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

З а в д а н н я

7. Керівник районного управління містобудування та архітектури в Харківській області Н. був притягнутий до адміністративної відповідальності за те, що не нарахував та не виплатив гр. Д. допомогу на оздоровлення при наданні йому щорічної відпустки, чим порушив ст. 35 Закону України “Про державну службу”, пояснивши, що управління не мало для цього коштів.

Які обставини підлягають з’ясуванню при вирішенні питання про притягнення до адміністративної відповідальності Н.? Якою нормою КУпАП передбачена відповідальність за порушення законодавства про працю? Чи є підстави для притягнення Н. до адміністративної відповідальності?

8. 20 серпня 2014 р. о 23.20 год. у місті Конотоп по вул. Садовій гр. Д. у стані алкогольного сп’яніння керував транспортним засобом - скутером. Від проходження медичного огляду на визначення ступеня алкогольного сп’яніння відмовився, чим порушив п. 2.5 Правил дорожнього руху. Постановою судді Сумського міськрайонного суду від 10 вересня 2014 р. шістнадцятирічного гр. Д. визнано винним за ч. 1 ст. 130 КУпАП і накладено адміністративне стягнення у виді штрафу у розмірі трьох неоподаткованих мінімумів

доходів громадян.

З якого віку особа може бути притягнена до адміністративної відповідальності за зазначене правопорушення? Які обставини є такими, що пом'якшують відповідальність, і які обставини враховуються при визначенні адміністративного стягнення?

9. Працівниками Державної фіскальної служби України в Полтавській області з 15 березня по 30 квітня 2015 р. було проведено ревізію фінансово-господарської діяльності обласного комунального підприємства “Буд сервіс” за період з 1 січня 2013 р. по 31 грудня 2015 р., за результатами якого 15 травня 2015 р. складено акт. Начальник Державної фіскальної служби України в Полтавській області, розглянувши матеріали ревізії фінансово-господарської діяльності обласного комунального підприємства “Будсервіс” та протокол про адміністративне правопорушення від 30 квітня 2015 року, складений щодо керівника “Будсервіс” С., виніс постанову про вчинення адміністративного правопорушення ч. 1 ст. 164² за ведення бухгалтерського обліку з порушенням установленого порядку і наклав на нього штраф у розмірі десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Що є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого статтею 164² ?

Які особи можуть притягатися до адміністративної відповідальності за такі правопорушення?

Проаналізуйте зміст Закону України “Про бух галтерський облік та фінансову звітність в Україні” та визначте повноваження посадових осіб щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

10. Судом при розгляді адміністративної справи встановлено, що 10 лютого 2015 р. поліцейським України в Кіровоградській області Т. було складено протокол про адміністративне правопорушення щодо гр. Б. У протоколі зазначено, що гр. Б. 10 лютого 2015 р. об 11.00 год., керуючи автомобілем у місті Кіровоград по вулиці Енгельса, здійснив

зупинку транспортного засобу в зоні дії дорожнього знаку “Зупинка заборонена”. На підставі протоколу було винесено постанову у справі про адміністративне правопорушення від 10 лютого 2015 р., якою гр. Б. визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КУпАП, та накладено на нього штраф у розмірі двадцять неоподаткованих мінімумів громадян. Своєї вини гр. Б. не визнав, пояснюючи це тим, що відбувся збій в роботі двигуна, що потягло вимкнення електрики, і він не зміг ввімкнути аварійну сигналізацію. У зв’язку цим направив скаргу до суду.

Якою нормою і яка відповідальність передбачена за порушення водіями правил стоянки?

Що таке крайня необхідність? Якою нормою закону передбачене звільнення від відповідальності за правопорушення, вчинене у стані крайньої необхідності. Чи є за умовами завдання підстави її застосування?

11. До суду надійшли матеріали про притягнення до адміністративної відповідальності гр. М., яка за місцем проживання зареєстрована за адресою: Молдова, м. Кишинів, пр. Стадіонний, 16, за ч. 1 ст. 203 КУпАП. З адміністративного протоколу від 17 липня 2015 р. громадянка Молдови М. проживала в м. Одеса без документів на право проживання в Україні, чим порушила Правила в’їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, тобто вчинила правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 203 КУпАП. У судовому засіданні встановлено, що гр. М. є інвалідом першої групи внаслідок душевної хвороби.

Чи впливає психічний стан, викликаний душевною хворобою, на осудність особи?

Що таке неосудність і які її правові наслідки?

Які дії суд має вчинити щодо матеріалів, які надійшли до суду стосовно особи, якщо виявиться, що вона неосудна?

Т е м а 3. Накладення адміністративних стягнень

1. Поняття, мета і види адміністративних стягнень та їх характеристика.
2. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.
3. Суть та значення загальних правил накладення адміністративних стягнень.
4. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення.
5. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень.
6. Строки накладення адміністративних стягнень.
7. Порядок відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.

З а в д а н н я

12. На гр. Ф. 3 червня 2015 р. було накладено адміністративний штраф за проживання без реєстрації. Під час повторної перевірки дотримання правил паспортного режиму 3 липня 2015 р. з'ясовано, що гр. Ф. штраф не сплатив і продовжує проживати без прописки.

Чи можливо до гр. Ф. повторно застосувати адміністративний штраф? Дайте юридичний аналіз ситуації.

13. Поясніть, у чому різниця між такими видами стягнення, як “оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення” і “конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення”.

Посилаючись на КУпАП, наведіть приклади, коли кожне із зазначених стягнень застосовується щодо предметів, які є знаряддям вчинення та безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Поясніть різницю між умовами застосування конфіскації за КУпАП і КК України.

14. Гр. Д. 23 листопада 2014 р. у п'яному вигляді зайшов на прохідну заводу, де нецензурно лявся, чіплявся до охоронця, замахувався на нього, намагався нанести удар кулаком, звалив на підлогу радіоприймач. Суддя піддав його адміністративному арешту на 15 діб. Під час відбування арешту гр. Д. погано працював, сперечався з черговим, за що 1 грудня 2014 р. був підданий арешту ще на десять діб. 10 грудня 2014 р. він утік із місця роботи – прибирання вулиці, за що суддя продовжив йому арешт ще на п'ять діб. Адміністративно арештований звернувся зі скаргою на неправильні дії судді.

Чи правомірні заходи, які були застосовані до гр. Д.? Обґрунтуйте свою відповідь згідно з чинним законодавством.

15. Адміністративна комісія розглянула справу стосовно гр. Ж. про придбання, зберігання вогнепальної мисливської зброї без дозволу органу внутрішніх справ (Національної поліції), постановила: повернути зброю за наявності відповідних документів.

Які види адміністративних стягнень адміністративна комісія може застосувати за дане правопорушення?

16. Гр. О. зібрав передавальну приставку до радіоприймача і декілька разів виходив у ефір. Працівники органів внутрішніх справ (Національної поліції) склали протокол і направили його до суду. Суддя наклав на гр. О. штраф у розмірі двадцять неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Через півроку гр. О. знову вийшов у ефір. На цей раз суддя призначив покарання у виді штрафу в розмірі п'ятидесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією радіоапаратури.

Чи законне рішення судді? Обміркуйте, яке рішення згідно з чинним законодавством повинен ухвалити суд.

Т е м а 4. Адміністративна юрисдикція

1. Поняття “адміністративна юрисдикція”.
2. Система суб’єктів адміністративного провадження та їх характеристика. Розмежування їх компетенції.
3. Порядок утворення, система і повноваження колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.
4. Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення.
5. Поняття та види підвідомчості справ про адміністративні правопорушення.
6. Підвідомчість справ адміністративним комісіям та виконавчим комітетам сільських, селищних, міських рад. Підвідомчість справ районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям). Підвідомчість справ органам внутрішніх справ (Національній поліції). Підвідомчість справ посадовим особам контрольно-наглядових органів.

З а в д а н н я

17. Бухгалтер Я. після обідньої перерви повернувся на роботу в п’яному вигляді. Керівник закладу склав акт і передав його до відділу внутрішніх справ (Національної поліції) для притягнення Я. до адміністративної відповідальності за появу в громадському місці в нетверезому стані. Начальник відділу передав матеріал до адміністративної комісії, яка своєю постановою наклала на Я. штраф у розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Визначте законність постанови адміністративної комісії.

18. Рішенням сільської ради “Про відповідальність за порушення громадського порядку” встановлена адміністративна відповідальність за дрібне хуліганство у виді штрафу в розмірі від 5 до 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк до сорока годин.

Чи законне рішення ради? Який порядок прийняття

сільською радою рішень з адміністративною санкцією та порядок вступу їх в силу?

19. Гр. А., який проживає в місті Харків, знаходячись у відпустці у Богодухівському районі, скоїв адміністративне правопорушення, передбачене ст. 85 КУпАП “Порушення правил використання об’єктів тваринного світу”.

Крім того, гр. А. по закінченню відпустки, знаходячись у відрядженні, при проведенні ремонтних робіт на пам’ятці культурної спадщини порушив законодавство про охорону культурної спадщини в місті Суми.

Дайте визначення понять “видова і територіальна підвідомчість справ про адміністративні правопорушення”.

Визначте видову і територіальну підвідомчість розгляду справи.

Якому органу буде підвідомчий розгляд справ щодо гр. А.?

20. Адміністративна комісія за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях накладла штраф на: директора магазину, військовослужбовця і неповнолітнього.

Визначте законність рішень адміністративної комісії.

21. У зв’язку з необхідністю обмеження розповсюдження ящура в Чернігівській області на засіданні облвиконкому прийнято рішення, яким встановлено ряд загальнообов’язкових правил по боротьбі з ящуром і передбачалася адміністративна відповідальність за їх порушення у виді накладання штрафу на громадян у розмірі до двох неоподаткованих мінімумів доходів, на посадових осіб – 25 неоподаткованих мінімумів. У голови облради виникли деякі сумніви щодо правильності змісту і самого прийняття такого рішення, і він звернувся за консультацією до юридичного відділу.

Підготуйте заключення юрисконсульта відповідно до чинного законодавства.

22. Яка категорія справ про адміністративні правопорушення підвідомча:

- районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам;
- адміністративним комісіям;
- органам внутрішніх справ (Національній поліції)

Тема 5. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки)

1. Поняття, завдання та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. Докази у справі про адміністративне правопорушення та їх оцінка.

3. Правовий статус осіб, які беруть участь у провадженні.

4. Поняття та види стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення.

5. Порушення справи і попереднє з'ясування її обставин. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, їх мета, особливості та види.

6. Розгляд справи про адміністративне правопорушення і винесення постанови. Види та зміст постанов по справі за адміністративне правопорушення.

7. Оскарження постанови і перегляд постанови.

8. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

З а в д а н н я

23. Складіть протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями:

- 1) 89 КУпАП
- 2) 185 КУпАП
- 3) 187КУпАП
- 4) 261 КУпАП

Фабули справ придумайте самі.

24. Начальник органу внутрішніх справ (Національної поліції) направив до районного в місті суду матеріали про вчинення гр. В. дрібного хуліганства. У матеріалах були наступні документи: 1) пояснення батьків колишньої дружини Н., із яких випливало, що В. приходив пізно вночі до дому, вмикав на повну потужність магнітофон, на зауваження В. не реагував, коли Г. викликали поліцейських, то він ліг спати, а після того, як вони пішли з будинку, В. почав нецензурну лайку щодо Г., погрожував їм розправою, і Г. були вимушені повторно викликати поліцейських, які доставили його до органів внутрішніх справ (Національної поліції); 2) пояснення В., провідника поїзду, який стверджував, що В. був тверезий і ніяких хуліганських дій не вчиняв, а батьки Г. бажають помститися йому за розірвання шлюбу з їх дочкою; 3) протокол про вчинення В. дрібного хуліганства.

Що в цьому завданні є приводом і підставою для порушення справи, доказами? Чи достатньо свідчень батьків Г. для винесення суддею постанови? Якщо ні, то які дії по збору доказів, які підтвердили б або спростували б версію В., повинен вжити суддя?

25. Постановою судді Київського районного в місті Харків суду від 16 квітня 2015 р. гр. Л. притягнутий до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185 КУпАП і підданий адміністративному стягненню у виді адміністративного арешту строком на 15 діб. Правопорушення полягало в тому, що Л., перебуваючи у громадському місці в нетверезому стані, нецензурно лявся та виявив злісну непокору поліцейському при виконанні ним службових обов'язків. 19 квітня 2015 р. дружина гр. Л. подала апеляцію на постанову судді, у якій порушила питання про її скасування. При цьому вона посилалася на те, що нецензурна лайка її чоловіка була спровокована іншим громадянином, який зухвало поведився з вагітною жінкою.

Чи може дружина оскаржити постанову про притягнення до адміністративної відповідальності її чоловіка?

Якими особами може бути оскаржена постанова про притягнення до адміністративної відповідальності?

*Які обставини пом'якшують адміністративну відповідальність і чи є такі обставини за умовами завдання?
Складіть апеляційну скаргу на постанову судді.*

26. На гр. Ф. 10 березня 2015 р. постановою судді Зарічного районного в місті Суми суду накладено адміністративне стягнення за ст. 483 МК України у виді конфіскації вилученого товару, що став предметом порушення митних правил. У протоколі зазначалося, що гр. Ф. на транспортному засобі, який належить гр. Ю., переміщував дизельне пальне в каністрах вартістю 115 000 гривень. 12 січня 2015 р. о 8.00 год. під час проведення огляду на митному посту “Юнаківка” Сумської митниці автомобіля “Ланос” під час його керування гр. Ф. з’ясувалося, що останній вивіз із Росії в Україну з приховуванням від митного контролю 1400 л дизельного палива у двох додаткових ємкостях, які виготовлені з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України. На постанову судді гр. Ф. подав апеляційну скаргу, в якій просить постанову суду скасувати, провадження у справі закрити, вилучений автомобіль повернути його власнику гр. Ю. Вимоги мотивує тим, що умислу на незаконне переміщення дизельного пального через митний кордон України не мав і правопорушення, передбачене ст. 483 МК України, не вчиняв.

У яких випадках передбачена конфіскація транспортного засобу? Чи підлягає конфіскації транспортний засіб, якщо він не є власністю правопорушника?

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга? Складіть постанову апеляційного суду про вирішення апеляційної скарги

Тема 6. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок управління, та за корупційні правопорушення

1. Права і свободи громадян як об’єкт адміністративно-

правової охорони. Види правопорушень, що посягають на права і свободи громадян, та адміністративна відповідальність за їх вчинення.

2. Адміністративні правопорушення у сфері охорони праці і здоров'я населення. Система, особливості складів та адміністративна відповідальність за їх вчинення.

3. Адміністративна відповідальність за порушення екологічних, житлових та інших прав і свобод громадян.

4. Види складів правопорушень, що посягають на Власність (основні і кваліфіковані; матеріальні і формальні; особисті і посадові; однозначні і альтернативні; описові і банкетні). Характеристика складів правопорушень, що посягають на власність.

5. Поняття й суть громадського порядку і громадської безпеки, значення та засоби їх адміністративно-правової охорони. Характеристика складів правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, щодо об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони.

6. Поняття та суть встановленого порядку управління та засоби його адміністративно-правової охорони. Система адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління, та особливості їх складу.

7. Система й особливості складів адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Адміністративна відповідальність за їх вчинення.

З а в д а н н я

27. У лісах Рівненщини на Поліссі давно розвідані унікальні і значні у масштабах України поклади природного бурштину (на 20 га). Змінами до чинного законодавства про надра передбачена видача спеціальних дозволів на видобуток бурштину на ділянка площею до 1 га без проведення аукціону. Його видобутком займається єдине державне підприємство "Бурштин України". Місцеві жителі без відповідного дозволу видобувають бурштин та реалізують його на місцевому ринку. Посадовою особою спеціального підрозділу при УВС

(Національної поліції) області було складено протокол на гр. О. про здійснення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 47 КУпАП, та направлено за підвідомчістю.

Дайте юридичну кваліфікацію дії гр. О. та вирішіть справу по суті згідно з чинним законодавством.

28. 14 червня 2015 р. поліцейський зупинив транспортний засіб, яким керував М., за перевищення обмежень швидкості руху. Під час складання протоколу працівник поліції вирішив перевірити водія на стан алкогольного сп'яніння. Після проведення огляду з використанням спеціальних засобів було встановлено наявність у крові 0,25 проміле алкоголю. Поліцейський склав протокол про вчинення М. адміністративних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 122 і ч. 1 ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та направив його до суду. 14 вересня 2015 р. суд, розглянувши матеріали адміністративної справи, виніс постанову про притягнення М. до адміністративної відповідальності у виді позбавлення права керування транспортними засобами строком на 2 роки.

Визначте правомірність дії працівника поліції. Чи законне рішення суду? Як Ви вважаєте, чи є підстави для оскарження постанови суду? Охарактеризуйте порядок накладення стягнення при вчиненні двох та більше адміністративних правопорушень.

29. А. 1 травня 2015 р. повертався додому зі свята та чіплявся до громадян, ображаючи їх. Поряд проходив поліцейський і, побачивши це, склав протокол про адміністративне правопорушення. Матеріали справи були передані до суду. Суддя 15 липня 2015 р. виніс постанову про притягнення до адміністративної відповідальності А. за ст. 173 КУпАП та наклав на останнього штраф. Із рішенням суду А. не погодився і 26 липня 2015 р. подав апеляційну скаргу, вважаючи, що на нього незаконно накладено адміністративне стягнення.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Обґрунтуйте законність рішення суду? Як Ви вважаєте, чи треба

задовольнити скаргу та чому? Складіть проект постанови судді.

30. Громадянин Т. був залучений до участі у провадженні у справі про дрібне хуліганство як свідок. При розгляді справи в суді Т. відмовився давати пояснення, посилаючись на те, що він нічого не пам'ятає. Судовий розпорядник склав протокол про вчинення Т. правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185³ КУпАП. Суддя розглянув справу стосовно Т. і наклав на правопорушника штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Чи відповідає закону постанова, ухвалена суддею стосовно Т.? Відповідь обґрунтуйте.

31. На вулиці біля свого будинку А. розпивав спиртні напої. Поліцейський В., перевіривши у правопорушника документи, вимагав припинити протиправні дії. Вислухавши пояснення причин вчинення правопорушення, поліцейський викликав А. у відділ поліції, поставив його на облік як особу, яка підлягає профілактичному впливу, притягнув правопорушника до адміністративної відповідальності.

Охарактеризуйте застосовані поліцейським заходи адміністративного примусу. Визначте правомірність їх застосування.

32. Голова Зачепилівської районної адміністрації Харківської області Д. використовував службовий автомобіль в особистих цілях, про що поліцейський склав протокол про вчинення Д. адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 184¹ КУпАП, і направив матеріали до суду. Суддя погодився з кваліфікацією діяння і виніс постанову про притягнення Д. до адміністративної відповідальності за зазначеною статтею. Постанову судді Д. оскаржив до апеляційного суду Харківської області.

Які процесуальні рішення може за законом прийняти апеляційний суд після отримання скарги? Складіть проект постанови судді.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни та формуванню у них навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є:

1) доопрацювання матеріалів лекцій та робота з рекомендованою літературою;

2) підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;

3) робота в інформаційних мережах, зокрема, ознайомлення із судовими рішеннями у справах адміністративної юрисдикції, розміщеними в Єдиному державному реєстрі судових рішень, із рішеннями Європейського суду з прав людини, оприлюдненими на сайті Міністерства юстиції України, а також вивчення узагальнень судової практики й правових позицій в окремих категоріях справ, підготовлених Вищим адміністративним судом України.

6. ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”

Підсумковий контроль знань студентів проводиться у формі заліку.

Оцінка знань та умінь студента здійснюється за такими критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання знань і умінь студента
“зараховано”	знання основного навчального матеріалу в обсязі, що необхідний для майбутньої роботи за професією, ознайомлення з рекомендованою літературою, здатність до використання отриманих результатів у практичній діяльності
“не зараховано”	прогалини в знанні основного навчального матеріалу, наявність суттєвих помилок при відповідях на поставлені питання, неможливість у достатньому обсязі засвоїти матеріал без додаткової підготовки.

7. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”

1. Предмет та завдання навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність”.

2. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності.

3. Законодавство України про адміністративні правопорушення в системі законодавства України, його завдання та особливості.

4. Роль переконання, примусу та громадського впливу в боротьбі з адміністративними правопорушеннями.

5. Відображення питань адміністративної відповідальності в законодавстві та юридичній літературі.

6. Поняття і ознаки адміністративного правопорушення (проступку), відмежування його від інших правопорушень.

7. Склад адміністративного правопорушення (проступку). Характеристика об’єктивних та суб’єктивних ознак адміністративного правопорушення (проступку).

8. Поняття і види суб’єктів адміністративного правопорушення (проступку). Характеристика загального та спеціального суб’єкта адміністративного правопорушення (проступку).

9. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

10. Адміністративна відповідальність посадових осіб, військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів за адміністративні правопорушення.

11. Адміністративна відповідальність іноземців і осіб без громадянства.

12. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.

13. Види адміністративних стягнень, їх суть.

14. Попередження як вид адміністративного стягнення.

15. Штраф як вид адміністративного стягнення.

16. Штрафні бали як вид адміністративного стягнення.
17. Оплатне вилучення: порядок та умови застосування.
18. Конфіскація: умови та порядок накладення.
19. Позбавлення спеціального права як вид адміністративного стягнення. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
20. Громадські роботи: порядок та умови їх застосування.
21. Виправні роботи: порядок та умови застосування.
22. Адміністративний арешт: порядок та умови його накладення.
23. Адміністративний арешт з утриманням на гауптвахті: порядок та умови його накладення.
24. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.
25. Суть та значення загальних правил накладення адміністративних стягнень.
26. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення.
27. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень.
28. Порядок відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.
29. Строки накладання адміністративного стягнення.
30. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню.
31. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.
32. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.
33. Підстави звільнення від адміністративної відповідальності.
34. Поняття “адміністративна юрисдикція”. Система органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.
35. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян.
36. Адміністративні правопорушення у сфері охорони праці і здоров'я населення.

37. Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи.

38. Адміністративні правопорушення у сфері житлових прав громадян.

39. Система адміністративних правопорушень, що посягають на власність.

40. Система адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, особливості їх складів.

41. Адміністративне правопорушення, що посягає на встановлений порядок управління, особливості їх складів.

42. Система й особливості складів адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

43. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (судді).

44. Система органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, розмежування їх компетенції.

45. Поняття та види підвідомчості справ про адміністративні правопорушення.

46. Поняття, завдання та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.

47. Обставини, що виключають провадження у справі про адміністративні правопорушення.

48. Докази у справі про адміністративне правопорушення та їх оцінка.

49. Поняття та види стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення.

50. Порушення справи і попереднє з'ясування її обставин у справі про адміністративне правопорушення.

51. Протокол про адміністративне правопорушення.

52. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, їх мета, особливості та види.

53. Розгляд справи про адміністративні правопорушення.

54. Особи, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, їх правове становище.

55. Види і зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення.

56. Оскарження постанови по справі про адміністративні правопорушення.

57. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови.

58. Загальні правила виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

59. Адміністративно-правові засоби боротьби з адміністративними правопорушеннями.

З М І С Т

1.	Вступ.....	3
2.	Програма навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність”.....	6
3.	Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять та самостійної роботи.....	11
4.	Завдання для практичних занять.....	12
	Тема 1. Поняття “адміністративна відповідальність” та її законодавче забезпечення.....	12
	Тема 2. Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність.....	13
	Тема 3. Накладення адміністративних стягнень.....	17
	Тема 4. Адміністративна юрисдикція.....	19
	Тема 5. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки).....	21
	Тема 6. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок управління, та за корупційне правопорушення.....	23
5.	Самостійна робота студентів.....	27
6.	Підсумкове оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність”.....	28
7.	Програмні питання з навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність”.....	29

Навчальне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”**

(галузь знань 08 “Право”,
другий (магістерський) освітній рівень,
спеціальність 081 “Право”)

**для студентів магістратури
факультету правосуддя
денної форми навчання**

Укладач: ЗУЙ Валентина Василівна